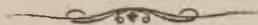

Lutheruse
Meikene Katekismus
walla-koolis.

Restmise astme laste õppimise raamat.

Wälja annud

Fr. Hollmann,
Seminari direktor Tartus.

Tartus.

Trükitud H. Daafmann'i kulu ja kirjadega.
1885.

Gegen den Druck dieses lutherischen Katechismus in den Volksschulen ist von Seiten des Livländischen Evangelisch-Lutherischen Consistorii nach vorgängiger Durchsicht desselben nichts einzuwenden.

St. Marien in Dorpat, 1885, Januar 17.

Im Namen und Auftrage des Consistorii:
N. S. Willigerode, Consistorialrath.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 30. Ноября 1884 года.

2112

Sissejuhatamine.

L. R. Nr. 220, 5:

„Ma tänan Sind, oh Jeesus Krist,
Et oled ristmist seadnud j. t. j.“

Esimene peatükk.

Jumala kümme käsku.

I. Alustus-sõnad.

„Mina olen Issand, sinu Jumal.“

II. Kõsu-sõnad.

1. Esimene käsk.

„Mina olen Issand, sinu Jumal, sull ei
pea mitte teisi jumalaid olema Minu
kõrvas.“

Jes. 42, 8: „Mina Jehowa, see on Minu
„nimi, ja ei anna mitte teisele oma auu, ega
„oma kiitust nikerdatud kujudete.“

Spet. sõn. 23, 26: „Anna, Mu poeg,
„oma süda Mulle, ja sinu meel hoidku Minu
„wiisid.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade
kartma, armastama, ja Tema peale
lootma.

2. Teine käsk.

„Sina ei pea Issanda oma Jumala nime mitte ilma asjata suhu wõtma; sest Issand ei jäta teda nuhtlemata, kes Tema nime kurjaste pruugib.“

Law. I. r. 50, 15: „Ja hüüa Mind appi j. t. s.“

Law. I. r. 50, 23: „Kes ohwiriks toob tunnistust, see auustab Mind, ja walmistab teed, et Ma temale wõin Jumala õnnistust anda näha rõõmuga.“

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie Tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

3. Kolmas käsk.

„Sina pead pühapäewa pühitsema.“

Mark. 2, 27: „Hingamise päew on inimese pärast tehtud, ei mitte inimene hingamise päewa pärast.“

2. Mos. 31, 17: „Minu ja Israeli rahwa wahel on see täheks igaweste.“

Ebrea rahw. 4, 9: „Seepärast on Jumala rahwal weel üks hingamise aeg ees.“

2. Mos. 20, 21: „Kõikis paikus, kus Ma käsin oma nime j. t. s.“

Matt. 18, 20: „Sest kus kats ehk kolm Minu nimel on ühes koos, seal olen Mina seistnende seas.“

Lut. 10, 16: „Kes teid kuuleb, see kuuleb Mind, ja kes teid ära põlgab, see põlgab Mind

ära; aga kes Mind ära põlgab, see põlgab Seba
ära, kes Mind on läkitanud."

1. Sam. 2, 30: „Kes Mind midagi ei pane,
neid peab alwaks peetama."

Lut. 11, 28: „Onjad on need, kes Jumala
sõna kuulwad ja seda tallele panewad."

L. R. Nr. 491, 4:

„Kes taewa Jäsa sõna healt
Ei ole kuulda wõtnud,
Waid ööd ja päewad siit ja sealt
On tühja rikkust nõudnud,
See peab warssi minema
Siis kurja waimu seltsiga
Kristuse juurest põrgu."

L. R. Nr. 196, 5:

„Su arm Su heldest südamest
Nüüd tuleb rohkest meile;
Siin ilmas ja ka igawest
Sa waatab meie peale,
Et meie wõime usuga
Su auu riiki pärida
Kui Sinu päris rahwas."

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja ar-
mastama, et meie jutlust ja Jumala
sõna ei põlga, waid et meie seda pühaks peame,
heal meelel kuuleme ja õpime.

Kolme esimese lüsu kokkuvõte.

Matt. 22, 37. 38: „Sina pead Jäsan-
bat, oma Jumalat armastama kõigest
omast j. t. f."

Seitsme wiimse käsu siisu.

Matt. 22, 39: „Aga tõine on selle jarnane: Sina pead j. t. j.“

Matt. 22, 40: „Neis kahes käsusõnas on kõik käst ja prohvetid koos.“

4. Neljas käst.

„Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi heasti käib ja sina kaua elad maa peal.“

5. Mos. 27, 16: „Ära neetud olgu, kes j. t. j.“

Rom. 13, 2: „Kes nüüd ülemate vastu paneb, see paneb Jumala seadmise vastu.“

1. Peetr. 2, 18: „Teie, sulased, kuulge kõige kartusega oma isandate sõna, ei mitte üks-päinis heade sõna, kes järele andvad, vaid ka tige date sõna.“

Rom. 8, 28: „Aga meie teame, et kõik heaks tuleb neile, kes Jumalat armastavad.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega vihasta; vaid et meie neid auustame, neid teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

5. Viies käst.

„Sina ei pea mitte tapma.“

1. Mos. 9, 6: „Kes inimese verd ära walab, selle veri peab inimese läbi saama ära

walatud; sest Tema on inimese Jumala näu järele teinud."

Rom. 13, 4: "Sest (ülem) tema on Jumala teener sinu heaks; aga kui sa kurja teed, siis kardab, sest ta ei tanna mõõka mitte ilma-
asjata; sest tema on Jumala teener, kättemaksja, seda nuhelda, kes kurja teeb."

1. Jo an. 3, 15: "Igati, kes oma wenda wihtab, see j. t. j."

Matt. 5, 44: "Aga mina ütlen teile: Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke head neile, kes teid wihtawad, ja paluge nende eest, kes teile liiga teewad ja teid taga kiusawad, — et teie mõik-
site saada oma Issa lapsiks, kes taewas on."

1. Jo an. 4, 19: "Armastagem Teda, sest Ta on meid enne armastanud."

1. Jo an. 4, 21: "Ja seefinane käsusõna on meil Temalt, et see, kes Jumalat armastab, see peab ka oma wenda armastama."

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimise ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale head teeme kõige ihu-häda sees."

6. Kuues käsk.

"Sina ei pea abielu mitte ära rikkuma."

Matt. 19, 6: "Mis nüüd Jumal on ühte j. t. j."

Law. I. 51, 12: "Loo mulle, Jumal, üks puhas süda, ja uuenda minu sees kindlat waimu."

Matt. 5, 8: „Õnjad neeb, kes puhtad südames; sest nemad peavad Jumalat nägema.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie puhtaste ja kasiinaste elame kõnebe ja tegube sees, ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

7. Seitsmes käsk.

„Sina ei pea mitte warastama.“

Õpet. lõn. 22, 2: „Kikas ja waene tulewad j. t. f.“

Joan. Ew. 3, 27: „Inimene ei wõi ei midagi wõtta, j. t. f.“

Ewef. 4, 28: „Kes warastanud, see ärgu warastagu j. t. f.“

2. Kor. 9, 7: „Sest Jumal armastab rõõmsat andjat.“

Õpet. lõn. 19, 17: „Kes kehwa peale armu heidab, see laenab Jehowale, ja See tasub tema kätte, mis ta head teinud.“

1. Peetr. 4, 10: „Seda mööda kui igaüks on armuandi saanud, nõnda aitage tõine tõist sellega, kui Jumala mõnesarnatse armu head majapidajad.“

1. Tim. 6, 6: „Aga Jumala-kartus on suur kasu, kui meie omaga rahul oleme.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei wõta, ega kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei kisu, waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

8. Rahetšas käsk.

„Sina ei pea mitte ülekohut tunnis-
tama oma ligimese vastu.“

Joan. Ev. 8, 44: „Kurat on inimese
tapja olnud algusest, ja ep ole mitte seisma jää-
nud töö sisse, sest tõt ei ole mitte tema sees; kui
ta walet räägib, siis räägib tema omast, sest ta
on walelik, ja waleliku isa.“

EWes. 4, 27: „Ärge andke maad kuratile.“

EWes. 4, 25: „Seepärast jätke maha wa-
let j. t. j.“

1. Joan. 4, 11: „Mu armsad, et Ju-
mal meid nõnda on armastanud, siis peame
meie ka tõine tõist armastama.“

1. Joan. 4, 19: „Armastagem teda,
sest j. t. j.“

Latw. l. 111, 10: „Jehowa kartus on tar-
kuse hakatus; hea mõistus on neil kõikil, kes
selle järele teewad.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja ar-
mastama, et meie oma ligimese peale ka-
walaste ei waleta, teda ei peta, keelt ei pek-
sa, ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et
meie tema eest kostame, head temast kõneleme ja
kõik asjad heaks kääname.“

9. Ühetšas käsk.

„Sina ei pea mitte himustama oma
ligimese koda.“

1. Sam. 16, 7: „Inimene näeb, mis silma
ees, aga Jehowa näeb, mis südames.“

Rom. 13, 10: „Armastus ei tee ligimesele
kurja.“

1. Joan. 4, 21: „Seesinane käsusõna on
meil Temalt, et j. t. j.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärast ei oleks koda kavalusega ei püüa, ega õiguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele mõiks pidada.

10. Kümnes käsk.

„Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naest, sulast, ümardajat, weisid, ega muud, mis tehma pärast on.“

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naest, peret ega weisid ära ei awatele ega wägisi ei mõta; waid et meie neid maenitseme, et nemad paigale jääwad, ja teewad, mis nende kohus on.

9. ja 10. käsk kokku.

Mat. 1, 14, 15: „Sgaüks kiusatakse, kui ta oma enese himust weetakse ja awateletakse. Pärast kui himu ennast wastu saanud, siis toob tema patu ilmale; aga kui patt saab täiesti tehtud, siis sünnitab tema surma.“

Seitsme wiimse käsu kokkuvõte.

Rom. 13, 10^a: „Armastus ei tee ligimesele kurja.“

Matt. 7, 12: „Kõik nüüd, mis teie ial tahate, et inimesed teile peawad tegema, nõnda-

sa nuti tehke ka teie neile; sest see on käst ja prohwetid."

Matt. 22, 39: „Aga tõine on selle far-
nane: „Sina pead j. t. j."

Esimese ja t  ise k  su=launa k  kkuw  te.

Matt. 22, 37—39. 40.

Rom. 13, 10^b: „Siis on **armastus**
käsu **täitmine**."

III. L  petus=  nad.

„Mina, Issand sinu Jumal, olen põhja
wihaga Jumal, kes wanemate pattu nuhtleb
laste kätte kolmandamast ja neljandamast p  l-
west jaadik neile, kes Mind wihtawad;
aga neile, kes Mind armastawad ja
Minu k  jud pidawad, teen Mina head tu-
handest p  lwest jaadik."

Kal. 6, 7: „  rge   fsige mitte! Jumal ei
anna ennast mitte pilkaba; sest mis inimene ial
k  lwab, seda tema ka leiab."

Law. I. 37, 25: „Ma olin noor ja sain
wanaks; aga ma pole mitte näinud, et õige on
maha jäetud, ja et tema sugu on leiba otsinud."

Luk. 17, 10: „Kui teie olete kõik teinud,
mis teid on k  stus, siis   telge: meie oleme kül-
watumad sulased, sest meie oleme teinud, mis
meie kohus oli teha."

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes need-
sinatsed k  jud   leastuwad; seepärast peame meie
Tema wiha kartma ja ei pea mitte nendesi-

naste käsikude vastu tegema. Aga Tema tõi ta armu ja kõik head kõigile, kes need käsud pidavad; seepärast peame meie Tema ka armastama ja Tema peale lootma, ja hea meeleaga Tema käsulid mööda tegema.

Õine peatükk.

P ü h a r i s t i = u s l.

Sisesejuhatamine.

Cor. 11, 1: „Usl on kindel lootus nende asjade peale, mis veel oodatakse, ja nende märkuandmine, mis ei nähta.“

Mark. 16, 16: „Kes usub ja teda ristitakse, see peab õnneks saama.“

I. Esimene õpetus: Loomisest.

Tunnistus:

„Mina usun Jumala, Issa, Kõigeväelise taewa ja maa Looja sisse.“

Seletus:

I. Loojast.

Evangel. 3, 14, 15: „Seepärast nimetan mina oma põlvi meie Issanda Jesuse Kristuse Issa ette, kellest kõik suguvõsad taewas ja maa peal lapsiks nimetatakse.“

Joan. Ev. 5, 26: „Otsugu Issal on elu ise-eneses, nõnda on Tema ka Pojale annud, et elu peab tema enese sees olema.“

Law. I. r. 33, 9: „Kui Tema ütleb, siis j. t. f.“

Law. I. r. 115, 3: „Aga meie Jumal on taewas j. t. f.“

II. Looja tööst.

A. „Jumal on mind ja kõik loomad loonud.“

Ébr. 1, 14: „Eks nemad kõik ei ole teeninud waimud, välja läkitatud teenistuses nende pärast, kes õnse peavad pärima?“

1. Mos. 1, 27: „Ja Jumal lõi inimese oma näu järel.“

B. Missuguses on see Jumala loodud ilm saanud?

Juda r. 6: „Ja need inglid, kes oma hõlatsust ei hoidnud, waid oma eluasest maha jätnud, on Tema suure päewa kohtuni igaweses wangipõlwes pimeduse all kinni pidanud.“

Joan. Éw. 8, 44: „Kurad on inimese tapja j. t. f.“

Rom. 5, 12: „Seepärast otsekui ühe inimese läbi patt on maailma sisse tulnud, ja patu läbi surm: nõnda on ka surm kõikide inimeste sisse läbiläinud, kelle ühe sees nemad kõik on pattu teinud.“

L.-R. Nr. 91, 2:

„Ei olnud ilmas üffigi,
Kes jõudis surma wõita;
Kõik seda tegi patu süü,
Ei olnud waga leida;

Sest tuli surm nii kermeste
 Ja meelewald sai temale,
 Ja pidas meid kõik wangis."
 (Halleluja!)

D. Mis teeb Jumal siiski veel selle
 patuse maailmale?

1. Mos. 8, 22: „Ei pea edaspidi kõik maailma päewil mitte lõpma ei seemendamine ega leikus, ei külm ega palaw, ei sui ega talwe, ei päew ega öö.“

Law. I. r. 23, 3. 4: „Ea jahutab mu hinge, Ea saadab mind õiguse jälgede peale oma nime pärast. Ka siis, kui ma käin surma warju orus, ei karda ma kurja, sest et Sina minuga oled; Sinu kepp ja Sinu sau, neeldamad trööstimad mind.“

E. Mille pärast teeb Jumal Issa
 kõik seda?

Law. I. r. 145, 9: „Hea on Jehowa kõikide wastu, ja Tema halastus käib kõik üle Tema tegude.“

Law. I. r. 103, 13: „Otsesui issa laste peale halastab, nõnda halastab Jehowa nende peale, kes Teda kartwad.“

III. Meie kohus Looja wastu.

Jak. 1, 17: „Kõik hea andmine, ja kõik täis and on ülewelt, ja tuleb maha walguse Jeesast, kelle juures ei ole muutmist ega wahetamise warju.“

Law. I. r. 106, 1: „Täna ge Jehowat, sest Tema j. t. j.“

Law. I. r. 103, 2: „Mu hing! Kiida Jehowat ja ära unusta j. t. j.“

L.-R. Nr. 155, 1—3 ja Nr. 159, 1—5.

Rom. 12, 1: „Seepärast maenitsen mina teid, wennad, Jumala suure südameliku halastuse läbi, et teie annate omad ihud elawaks, pühaks ja Jumala meelepäraliseks ohwriks: see olgu teie mõistlik Jumala teenistus.“

1. Joan. 4, 19: „Armastagem Teda, sest Ta j. t. j.“

1. Joan. 5, 3: „Sest see on Jumala armastus, et meie Tema käsusõnad peame, ja Tema käsusõnad ei ole mitte raske.“

Kõik kogu:

Mis see on?

Mina usun,
et Jumal mind ja kõik loomad on loo-
nud, mulle ihu ja hinge, filmad, kõrwad ja
kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled on annud;
ja weel hoiab, ja pealegi riideid ja kinge,
sööki ja jooki, kodu ja maja, naest ja last, põlbu,
weisid ja kõik wilja, kõik ihu- ja elu-tarwitust
ja toidust rohkestest ja igapäew ka annab;

kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb.

Seda kõik teeb Tema selgest isalikust, jumalikust armust ja helbusest, ja ei mitte seepärast, et mina seda wäärt ehk teeninud olen.

See eest on minu kohus, Teda tänada ja kiita, Teda teenida ja Tema sõna kuulda.

See on tõeste tõsi.

III. Tõine õpetus. Ärasunastamisest.

Tunnistus:

„Mina usun **Jesuse Kristuse**, Jumala ainu **Poja**, meie **Issanda** sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsius Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud;

alla läinud pörguhauda, kolmandamal päeval üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, kõigewäelise Issa, paremal käel, sealt Tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.”

Seletus:

I. Sunastajast.

Kal. 4, 4: „Aga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naesest sündima ja kääsu alla saama.”

Wilipp. 2, 6—8: „Tema ei arwanud seda saagiks, et Tema Jumalaga ühesugune oli; waib alandas ise-ennast ja wõttis sulase nägu enesele ja sai inimeste sarnaseks. Ja Tema alandas ise-ennast ja sai sõnawõtlikuks surmani, pealegi risti surmani.”

Wilipp. 2, 9—11: „Seepärast on ka Jumal Teda väga ülendanud ja on Temale annud ühe nime, mis üle kõige nime on, — et Jesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nimitama, kes taewas ja maa peal, ja maa all on; ja kõikide keel peab üles tunnistama, et Jesus Kristus on Issand Jumala Issa auuks.”

II. Lunastaja tööst.

A. Kuidas on Jeesus Kristus sinu
Issandaks saanud?

Joan. Ev. 1, 29: „Vaata, see on Jumala
Tall, kes maailma pattu ära kannab.“

L.-R. Nr. 79:

„Oh süüta tall, oh Jeesus!
Sind risti küljes j. t. j.“

Ev. 2, 3: „Ja olime sündimise poolest
viha lapsed nõnda kui tõisedki.“

L.-R. Nr. 91, 2:

„Ei olnud ilmas üksgi,
Kes jõudis j. t. j.“

1. Joan. 3, 8: „Seks on Jumala Poeg
avalikuks saanud, et Tema kurati teud pidi ära
rõkkuma.“

2. Kor. 5, 19: „Jumal oli Kristuse sees ja
lepitas maailma ise enesega ära.“

1. Joan. 2, 2: „Ja Tema on äralepita-
mine meie pattude eest; aga mitte ükspäinis meie,
waid ka kõige maailma pattude eest.“

L.-R. Nr. 273, 6:

„Ma tean: kurat ise ka
Näeb, et ta käest õigusega
Kõik inimesed lahti saand,
Et Jeesus wangib lunastand.“

L.-R. Nr. 235, 1:

„Oh kuningas, kes elu jätsid
Küll oma rahwa elu eest,
Ja meile armust appi tõtsid:

Sind kiidame kõik südamest!
 Meid oled peastnud surma käest,
 Ja elu saatnud were väest."

1. Joan. 1, 7^b: „Jesuse Kristuse, Tema Poja, veri teeb meid puhtaks kõigest patust."

Joan. Ev. 8, 36: „Kui nüüd Poeg teid wabaks teeb, siis olete teie õieti wabad."

L.-R. Nr. 301, 1:

„Ülem preester, kes Sa tõest
 Ennast ohwrinud mu eest,
 Anna, et ka minu süda
 Võiks veel siin Su ohwriks saada."

B. Mille tarwis on Tema seda teinud?

Lit. 2, 14: „Kes ise-ennast meie eest on annud, et Ta meid pidi j. t. s."

Joan. Ev. 14, 19^d: „Sest Mina elan, ja j. t. s."

Joan. Ev. 12, 26: „Kui keegi Mind teenib, see käigu Minu järel, ja kus Mina olen, seal peab Minu teener ka olema; ja kes Mind teenib, seda tahab Minu Jäsa auustada."

Rom. 14, 17. 18: „Sest Jumala riik ei ole mitte roog ega joomaaeg, waid õigus ja rahu ja rõõm Püha Waimu sees. Sest kes neis asjus Kristust teenib, see on Jumala meele pärast, ja kõlbab inimeste meelest."

Kol. 1, 13: (Jäsa tänades) „Kes meid on ära peastnud pimeduse wõimusest ja on meid saatnud oma armsa Poja kuningriiki."

L.-R. Nr. 9, 2:

„Ta on üks õige abimees,
 Suur tasandus on Tema sees;

Ta kroon on selge pühadus,
 Ta walitsus on halastus.
 Ta kõik mu häda lõpetab
 Ja minu südant rõõmustab.
 Au olgu Pojale,
 Mu helde peastjale!"

D. Mis on sest kasu?

Kal. 3, 29: „Kõik kui teie Kristuse pärast olete, siis olete teie ka Abraami sugu, ja pärijad tõutuse järele.“

Rom. 8, 17: „Oleme meie nüüd lapsed, siis oleme meie ka pärijad, nii heasti Jumala pärijad, kui Kristusega pärijad, kui meie Temaaga kannatame, et meie Tema aauksisse saame.“

Rööml. 3, 4: „Kui Kristus, meie elu, awalikuks j. t. j.“

Wilipp. 3, 20. 21: „Sest meie elu on taewas, kust meie ka ootame Snnistegijat, Issandat Jesust Kristust, — kes meie alwa ihu tahab muuta, et see Tema ärastetatud ihu sarnatseks peab saama, seda wäge mööda, misga Tema ka kõik asjad wõib enese alla heita.“

L.-M. Nr. 106, 12:

„Siis kõik minu ihu liikmed,
 Mis siin muldas mädawad
 Ja on ilmas hädalised,
 Suures auus elawad;
 Kristus teeb neid patust selgeks,
 Palsima suure rõõmuga
 Nii kui päew ja tähed ka,

Oma ihu aruliseks.
 Püha ingli seltsiga
 Kristi-rahvas rõõmusta!"

L.=R. Nr. 468, 9:

„Minu hing, oh ole rõõmus,
 Unusta kõik wiletsust;
 Sest sind kutsub Issand Kristus
 Ära häda oru seest.
 Tema auu ja rõõmu sa
 Pead tundma lõpmata,
 Inglisekeeda laulma,
 Igaweste wõitu saama.“

1. Kor. 15, 20: „Nüüd on Kristus
 surmuisest üles äratatud ja on esimeseks saanud
 nende seast, kes on läinud magama.“

L.=R. Nr. 91, 1:

„Kristus on meie patu eest
 Kõik surma wangiks saanud,
 Ja üles tõusnud surma käest
 Ja meile elu toonud;
 Siis peame nüüd rõõmuga
 Sest Jumalat kõik tänama
 Ja laulma: Halleluja, Halleluja!“

Kõik kogu.

Mis see on?

Mina usun,
 et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, kes Issast
 igawest sündinud, ning ka tõsine inimene,
 kes neitsist Mariast ilmale toodud, minu Iss-
 sand on,

kes mind ärakadunud ja hukka mõis-

tetud inimest on lüna stanud, ostnud ja peastnud kõigest patust, surmast ja kurati wäest, ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalli werega ja oma ilmasüüta kannatamise ja surmaga,

see tarwis, et mina Tema oma pidin olema, Tema riigis Tema all elama ja Teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õnuses, nõnda kui Tema on üles tõusnud surmast, elab ja walitseb igaweste.

See on tõeste tõsi.

III. Kolmas õpetus. Pühitsemisest.

Tunnistus:

„Mina usun **Püha Waimu** sisse, üht püha kristlikku kirikut, pühade kogudust, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu.
Amen.“

Seletus:

I. Pühitsejast.

Matt. 28, 19: „Minge, ja tehke jüngeriks j. t. f.

L.-M. 124, 1:

„Püha Waim, kes Jssast tuleb
Poja läbi j. t. f.“

II. Pühitsemisest.

1. Kor. 12, 3^b: „Ükski ei wõi Jssust Jssandaeks nimetada j. t. f.“

Wilipp. 1, 6: „Ma olen see peale julge, et See j. t. f.“

A. Püha Waimu töö=tord.

2. Kor. 5, 21: „Sumal on Teda, kes ühestki patust ei teadnud, meie eest patu ohwriks teinud, et meie pidime Sumala õiguseks saama Tema sees.“

L.-R. Nr. 64, 1:

„Kui patt teeb waewa mulle,
Oh Issand Jesus Krist, j. t. f.“

2. f.: „Oh imelikku heldust,
Kui mõtlen südamest:
Et Issand ise nuhtlust
On kannud orja eest.
Kes õige Sumal igawest,
End andis surma sisse
Ja suri minu eest.“

Rom. 8, 30: „Alga Teda Tema on enne seadnud, neid on Tema ka kutsunud, ja Teda Ta on kutsunud, neid on Tema ka õigeks teinud, ja Teda Ta õigeks teinud, neid on Ta ka auustanud.“

Rom. 4, 25: „Kes meie üle astmiste pärast on ära antud, ja meie õigeks saamise pärast üles äratatud.“

Rom. 8, 14: „Nii mitu kui Sumala Waimu läbi juhataakse, need sinatsed on Sumala lapsed.“

1. Tessal. 5, 23. 24: „Alga see rahu Sumal ise pühitsegu teid läbi ja läbi, ja kõik mis teil on, waim, ja hing, ja ihu, saagu hoitud ilma laitmata meie Issanda Jefuse Kristuse tulemises. Ustaw on see, kes teid kutsus, küll Tema ka seda teeb.“

2. Tessal. 2, 8: „Sest teie olete armust õn=

saaks saanud usu läbi; ja seda ei mitte teie
läest: Jumala and on see."

B. Püha Waimu töö tulu.

1. Kor. 3, 16. 17: "Eks teie ei tea, et teie
Jumala tempel olete, ja et Jumala Waim teie
sees elab? Kui keegi Jumala templit ära rikub,
teda tahab Jumal ära rikkuda; sest Jumala
tempel on püha, ja see olete teie."

Kolossj. 3, 4: "Kui Kristus, meie elu,
awalikuts saab, siis peate ka teie j. t. j."

L. M. Nr. 482, 1:

"Ärkage! nii wahid hüüdwad,
Ja linna kõrgeist j. t. j."

2. j.: "Wahid laulwad, Sion kuuleb,
Ja süda wäga j. t. j."

3. j.: "Kiitust laulgu meie healed
Ja kiitust taewa j. t. j."

Ilmut. r. 21, 3: "Waata, Jumala
tell j. t. j."

1. Joan. 1, 7: "Ja Jesuse Kristuse,
Tema Poja, weri teeb meid j. t. j."

Jak. 3, 2^a: "Sest meie eksime j. t. j."

1. Joan. 1, 8. 9: "Kui meie ei ütle ene-
sel pattu olewat, siis petame meie ise endid ja
tõd ei ole mitte meie sees. Kui meie omad
patud tunnistame, siis on Tema ustay
ja õige, et Ta meile patud andeks annab
ja teeb meid puhtaks kõigest ülekohust."

D. Püha Waimu töö lõpp.

1. Tim. 2, 4: "Jumal tahab, et kõik inimesed
peawad õnneks saama ja tõe tundmisele tulema."

Joan. Ev. 6, 63: „Waim on, kes j. t. s.“

Joan. Ev. 5, 29: „Kõik, kes haudade sees on, peavad välja tulema; kes on head teinud, elu ülestõusmiseks, aga kes on paha teinud, hukkamõistmise ülestõusmiseks.“

Joan. Ev. 11, 25: „Mina olen ülestõusmine ja elu. Kes Minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb.“

Kõik kokku.

Mis see on?

Mina usun,
et mina oma st meelest ja wäest mitte ei wõ
Jesuse Kristuse, oma Issanda, sisse uskuda
ehk Tema juure saada,

waid Püha Waim on mind Ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, õige usu sees pühitsenud ja hoidnud, nõnda kui Tema kõige risti-koguduse maa peal kutsub, kogub, walgustab, pühitseb ja Jesuse Kristuse juures õige ja ainu usu sees hoiab.

Sesjamas risti-koguduses annab
Tema minule ja kõige usklikutele igapäew
kõik patud rohkesti andeks,

ja saab wiimisel päewal mind ja kõik
surnud üles äratama, ja mulle kõige uskliku-
tega Kristuse sees igawest elu andma.

See on tõeste tõsi.

Tõise peatüki kokkuvõte.

L.-R. Nr. 138, 1—3:

„Kolmainus Jumal igawest,
Su rahwas palub j. t. s.“

L.-R. Nr. 135, 1:

„Au, kiitus olgu igawest
Kolmainu Jumalale,
Et Tema j. t. s.“

2. s.: „Sind, Issa, meie kiidame
Ja palume Sult j. t. s.“

3. s.: „Oh Jesus, Onnistegija,
Kes Issast tulid j. t. s.“

4. s.: „Oh Püha Waim! Sa abimees,
Sa rõõmustaja j. t. s.“

Kolmas peatükk.

Püha „Meie-Issa“ palvus.

I. Alustus-sõnad.

„Meie Issa, kes Sa oled taewas.“

Mis see on?

L.-R. Nr. 220, 5:

„Ma tänan Sind, oh Jesus Krist,
Et oled ristmist j. t. s.“

3. s.: „Oh Sina, Issand, oled mind
Nüüd jälle wastu wõtnud,
Et ma küll maha jälsin Sind,
Mu wastu oled tõtnud:
See sündis pühas ristmises,
Kus Waimu weega walades
Mind uuesti sünnitasid.“

Kal. 4, 6: „Et teie nüüd lapsed olete, on
Jumal oma Poja Waimu teie südamesse läki-
tanud, see kiskendab: Abba, Issa!“

Joan. Ew. 1, 12: „Aga nii mitu, kui

Teda wastu wõtsid, neile andis Tema meelewalda Jumala lapsiks saada, kes Tema nime sisse uskwad."

L.-R. Nr. 310, 1:

"Oh Issa taewa riigi sees!
Sa käsid meid kõik j. t. j."

Kokku:

Jumal tahab meid see läbi armulikult kutsuda,

et meie peame uskma, Teda meie õige Issa ja meid Tema õiged lapsed olewat,

et meie julgeste ja kindla lootusega Teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

III. Palwe-sõnad.

1. Esimene palwe.

"Pühitsetud saagu Sinu nimi."

Mis see on?

Jumala nimi on küll ise enesest püha; aga meie palume sessinatšes palwes, et see ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse ning meie ka pühaste kui Jumala lapsed seda mõõda elame. Sees aita meid, armas Issa taewas!

Aga kes tõist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse meie seas mitte Jumala nime. See eest hoia meid, armas taewane Issa!

L.-R. Nr. 310, 2:

„Su nimi saagu kiidetud,
Su sõna selgest' j. t. f.“

2. Teine palve.

„Sinu riik tulgu.“

Mis see on?

Lut. 12, 32: „Ära karda mitte, sina pisune karjake, sest teie Issa hea meel on, teile kuningriiki anda.“

Matt. 6, 33: „Nõudke esite Jumala riiki ja Tema õigust, siis jeda kõik teile peab pealegi antama.“

Kokku:

Jumala riik tuleb küll ilma meie palumata. Temast ise, aga meie palume sessinatses palves, et see ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Issa meile oma Püha Waimu annab, et meie Tema püha sõna Tema armu läbi usume, ja jumalikult elame siin ajalikult ja seal igaweste.

L.-R. Nr. 310, 3:

„Su riik see tulgu Sinu käest
Meil' nüüd ja pärast j. t. f.“

3. Kolmas palve.

„Sinu tahtmine süündku kui taewas, nõnda ka maa peal.“

Mis see on?

1. Tessal. 4, 3: „Sest see on Jumala tahtmine, teie pühitsemine.“

1. Tim. 2, 4: „Kes tahab, et kõik inimesed j. t. f.“

Rom. 11, 34: „Sest kes on Issanda meele tunnud? Ehk kes on Tema nõuuandja olnud?”

Kokku:

Jumala hea, armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palumata; aga meie palume sessinatšes palwes, et see ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see?

Rom. 8, 7: „Seepärast et liha meel on waen Jumala vastu, sest tema ei heida Jumala käsu alla, sest et tema ei wõigi heita.”

Law. I. 143, 10: „Opeta mind tegema oma meele pärast, sest Sa oled mu Jumal; Sinu hea Waim, see juhatagu mind tasase tee peale.”

L.-R. Nr. 428, 1:

„Meil' oma sõna kinnita,

Dh Jumal! Meid neist j. t. f.”

2. f.: „Dh Jesus Kristus! Näita Sa Meil' oma wäge j. t. f.”

3. f.: „Dh Püha Waim! Meid rõõmusta, Üht meelt ka rahwal' j. t. f.”

4. f.: „Kõik kurjad nõuud tühjaks tee, Mis meie vastu j. t. f.”

5. f.: „Siis peab mõistma nende meel, Et Sina, Jumal, j. t. f.”

Kokku:

Kui Jumal kõik kurja nõuu ja tahtmist riikub ja keelab, mis meid ei taha lasta Jumala nime pühitseda ega Tema riiki meie juure tulla, kui on kurati, maailma ja meie liha tahtmine;

waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste oma sõnas ja usus meie otsani; see on Tema armuline ja hea tahtmine.

L. N. Nr. 310, 4:

„Su tahtmine siin ilma peal
Sündku kui taewas ülewel,
Et seega j. t. j.“

4. Neljas palwe.

„Meie igapäewast leiba anna meile
tännapäew.“

Mis see on?

1. Tim. 6, 6: „Aga Jumala-kartus on
suur kasu, kui j. t. j.“

S. 8: „Aga kui meil peatoibust ja ihu-
katet on, siis peame seega rahul olema.“

2. Tess. 3, 12: „Et meie waitjel wiisil
tööd tehes oma eneste leiba peame sööma.“

Matt. 22, 39: „Sina pead oma ligi-
mest armastama j. t. j.“

Matt. 6, 34: „Seepärast ärge muretsege
mitte j. t. j.“

Joan. 3, 27: „Inimene ei wõi ei mi-
bagi j. t. j.“

Matt. 6, 32: „Sest teie taewane Isa teab,
et teile seda kõik tarwis läheb.“

Kokku:

Jumal annab igapäewast leiba küll ilma
meie palumata ka kõigile kurjele inimes-
tele, aga meie palume Jessinat'ses palwes,
et Tema meile annaks seda mõista ja tänuga
wastu wõtta oma igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja üles-
pidamiseks tarwis läheb;

sööd, jook, riided, kingad, kodu, maja, põld,
 weised,
 raha, wara,
 waga abikaas,
 wagad lapsed, waga pere, wagad ja truuid
 ülemad, hea walitsus,
 hea ilm, rahu, terwis,
 auus elu, head sõbrad, truuid naabred, ja
 muud niisugused asjad.

L.-R. Nr. 310, 5:

„Peatoidust anna helbestele
 Ja mis muud tarwis j. t. j.“

5. Wiies palwe.

„Ja anna meile andeks meie wõ-
 lad, kui meie andeks anname oma wõlg-
 lastele.“

Mis see on?

EWesl. 4, 27: „Ärge laske päewa looja
 minna oma wihasumise üle, ja ärge andke maad
 kuratile.“

EWesl. 4, 32: „Aga olge tõine tõise wastu
 helbed, südamest haledad, ja andke tõine tõisele
 andeks, nõnda kui ka Jumal Kristuse sees teile
 on andeks annud.“

K o l l u :

Meie palume sessinatset palwes, et taewane
 Isja mitte ei tahaks waadata meie
 pattude peale, ega nende pärast meile seda
 teelda, mis meie palume; sest meie ei ole mitte
 seda wäärt, mis meie palume, ega pole seda ka
 mitte teeninud; waid Tema tahaks meile seda

õid armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme ja selget nuhtlust teenime.

Siis tahame meie ka südamest andeks anda ja heal meelel head teha neile, kes meie vastu eksivad."

L. = R. Nr. 310, 6:

"Meil anna andeks meie süüd,
Et need ei iial j. t. s."

6. Ruues palwe.

"Kõik ära saada meid mitte kiusatusse jätse."

Mis see on?

Jakob. 1, 13: "Ärgu ütelgu ükski, keda kiusatakse: Mind kiusatakse Jumalast. Sest Jumal ei wõi saada kurjaga kiusatud, ja Tema ise ei kiusa kedagi kurjaga."

1 Kor. 10, 13: "Kõik Jumal on ustaw, kes teid ei lase kiusata enam, kui teie suudate kanda, waid tahab kiusatuslega ka seda otsa teha, et teie suudate kanda."

Salom. õpet s. 1, 10: "Mu poeg, kui patused sind ahwatawad, siis ära wõta mitte nende nõuu."

Matt. 26, 41: "Walwage ja paluge, et teie kiusatuse jätse ei saa; waim on küll walmis, aga liha on nõder."

L. = R. Nr. 302, 1:

"Walmista, mu waim, end küll,
Walwas palwes ole,
Et ei kogemata sull'
Häda peale tule.
Kuratid

Wagasiid

Püüdwad eksitada,

Patu sisse saata."

R o k k u :

Jumal ei kiusa küll kedagi, aga meie palume
seesinatses palwes, et Jumal meid tahaks hoida
ja üles pidada, et kurat, maailm ja meie liha
meid ei peta, ega saada umbusu, meeleheitmise
ja mõne muu suure patu ja häbi sisse;

ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kum-
matagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

L.-R. Nr. 310, 7:

"Mind ära jäta abita,

Kui kurat hakkab kiusama, j. t. s."

7. Seitsmes palwe.

"Waid peasta meid ära kurjast.

Mis see on?

Law. I. r. 68, 20. 21: "Kiidetud olgu
Jesand igapäew! Ta paneb koorma meie peale,
seesama Jumal, kes meie ärapestja on. Sela.
Meie Jumal on ärapestja, ja Jehowa Jesand
saadab surmast välja."

Law. I. r. 23, 4: "Ka siis, kui ma käin
surma j. t. s."

2. Tim. 4, 18: "Küll Jesand mind ka
peastab kõigest nende kurjast teust, ja aitab oma
taewasse riigisse. Lemale olgu auu igaweste
igaweseks ajaks. Amen."

L.-R. Nr. 468, 1:

"Minu hing, oh ole rõõmus j. t. s."

j. 9; "Minu hing, oh ole j. t. s."

Rõllu:

Meie palume jessinatšes palwes kui ühel
hoobil, et taewane Jēsa meid tahaks peasta kõige-
sugusest ihu- ja hinge-, waranduse- ja auu kahjust,
ja wiimaks, kui meie surma tunnike tuleb,
õnša otsa meile anda ja armuga jessinatšest
hāda-orust enese juure taewa wõtta.

L. R. Nr: 310, 8:

„Meid peasta kõigest kurjast ka,
Et kuri aeg on j. t. f.“

III. Lõpetus-sõnad.

„Sest Sinu päralt on riik ja wāgi
ning au igaweste. — Amen.“

Mis ou Amen?

Joan. Ew. 16, 23: „Tōest', tōest', Mina
ütlen teile: Mis teie iial Jēsalt palute Minu
nimel, seda annab Tēma teile.“

Rõllu:

See on, et minapean kindlaste uskuma,
et taewane Jēsa meie palwet helbeste on
wastu wõtnud ja kuulnud;

jest et Tēma ise on meid käslnud nõnda
paluda, ja tõutanud, et Tēma meid tahab
kuulda.

Amen, Amen, see on: jah, jah, see
peab tõeste nõnda sündima.

L. N. Nr. 310, 9:

„Müüb ütlegem kõik usuga:
Amen, oh Issand! awita,
Et meie j. t. s.“

Meelias peatükki.

Püha ristimise saakrament.

I. Mis on ristimine?

Ristimine ep ole mitte paljas weşi, waid niisugune weşi, mis Jumala käsus on seatud, ja **Jumala sõnaga ühte** pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütles **Matteuse** raamatu wiimises peatükis:

„Minge ja tehke jüngeriks kõik rahwas, neid ristides **Issa**, ja **Poja**, ja **Püha Waimu** nimel.“

II. Mis annab ehk saadab ristimine?

Ristimine saadab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja kuratist, ja annab igawest õnjust kõikile, kes seda usuvad, nagu Jumala sõnad ja tõutused kuulutawad.

Mis on need Jumala sõnad ja tõutused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütles **Markuse** raamatu wiimises peatükis:

„Kes **usub** ja teda **ristitakse**, see peab **õnneks** saama; aga kes ei usu, teda peab hukka mõistetama.“

III. Ruidas wõib wesi nit suured asjad teha?

Wesi ei tee seda tõeste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wees usub;

sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi ja ei ole mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta üks ristimine, see on üks elu- wesi täis armu, ja uue sündimise pesemine Pühas Waimus,

kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandamas peatükis:

„Jumal on meid õnksaks teinud oma halastuse pärast uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi, keda Tema on wälja walanud meie peale rohkestest Jeesuse Kristuse, meie Annistegija läbi, et meie, Tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele; see on ustaw sõna.“

Viies peatükk.

Püha altari-saakrament

Mis on altari-saakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri,

leiwa ja wiina all meile, ristirahwale, süüa ja juua

Kristusest enesest seatud.

Kus see on kirjutatud?

Nõnda kirjutavad pühad ewangelistid Matheus, Markus, Lukas, ja püha Paulus:

„Meie Issand Jesus Kristus, sell
ööl, mill Tema ära anti, wõttis
leiwu, tänas, murdis ja andis oma
jüngritele, ja ütles: **Wõtke, sööge;**
see on Minu ihu, mis teie eest on-
takse. Seda tehke Minu mälestu-
seks.“

Selljamal kombel wõttis Tema ka
karika pärast õhtu-söömaega, tänas
ja andis oma jüngritele, ja ütles:
Wõtke, jooge kõik sealt seest; see-
sinane karikas on see uus seodus
Minu weres, mis teie ja mitme eest
ära wolatakse pattude andeksandmi-
seks. Seda tehke nii mitu korda, kui
teie sest joote, Minu mälestuseks.“

R.-L. R. 226, 1:

„Jesus Kristus Lunastaja,
Issa wiha lepitaja,
Wõttis kalli surmaga
Meid kõik pörgu piinast aidata.

2. j.: „Oma surma mälestuseks,
Meie hinge õnnistuseks
Tagas ihu leiwaga,
Oma kalli were wiinaga.“

